

Ελλάδα 2010, Αργεντινή 2001

του Claudio Katz*

25 Οκτωβρίου 2010

(Το κείμενο που ακολουθεί είναι η εισήγηση που εκφώνησε ο Claudio Katz στη Συνδιάσκεψη ενάντια στο μνημόνιο ΔΝΤ-ΕΕ που διεξήχθη στην Αθήνα (Πάντειο πανεπιστήμιο) στις 16 Οκτωβρίου 2010)

Οι σπασμοί της Ελλάδας μοιάζουν πολύ με αυτούς που βίωσε η Αργεντινή το 2001 όταν η αύξηση του χρέους ρήμαξε τη νοτιοαμερικανική οικονομία. Ένα μέρος αυτού του παθητικού αυξήθηκε εξαιτίας της συσσώρευσης ανύπαρκτων χρεών που χρηματοδοτούσαν τη φυγή των κεφαλαίων. Ένα άλλο τμήμα αυξήθηκε από το φαύλο κύκλο των τόκων και των αναχρηματοδοτήσεων και ένα τελευταίο μέρος εμφανίστηκε ως επακόλουθο της απορρόφησης από το Κράτος των ιδιωτικών χρεοκοπιών. Οι πιέσεις υπέρ της πληρωμής αυτού του απεχθούς χρέους οδήγησαν υποχρεωτικά στη νεοφιλελεύθερη αναδιοργάνωση της οικονομίας που επέβαλε το ΔΝΤ μέσω των ιδιωτικοποιήσεων, στο εμπορικό άνοιγμα και στην ελαστικοποίηση της εργασίας. Η Αργεντινή έχασε την οικονομική της κυριαρχία με ένα σύστημα νομισματικής μετατρεψιμότητας με το δολάριο που την εμπόδιζε να διαχειρίζεται το νόμισμα και τη πίστη. Όλα τα κερδοφόρα αγαθά του Κράτους ξεπουλήθηκαν (το πετρέλαιο, τα λιμάνια, τα τρένα, τα τηλέφωνα) και η εθνική βιομηχανία υπέστη μια δραστική μείωση ως επακόλουθο ενός κύματος εισαγωγών που αφάνισε τις μικρές επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί η ανεργία, να απλωθεί η φτώχεια και να κάνει την εμφάνισή της η ανέχεια. Η μεσαία τάξη συρρικνώθηκε και η κοινωνική ανισότητα άγγιξε επίπεδα χωρίς προηγούμενο. Για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας η πείνα έκανε την εμφάνισή της και είδαμε πολλά παιδιά να ψάχνουν τους σκουπιδοτενεκέδες για να βρουν κάτι να φάνε. Το ΔΝΤ διόριζε τους υπουργούς και είχε τον έλεγχο του Κοινοβουλίου. Τα παραδοσιακά κόμματα προσηλυτίστηκαν στο νεοφιλελευθερισμό και ο πρόεδρος Μένεμ προσπάθησε να μετατραπεί σε ένα είδος Θάτσερ του Τρίτου Κόσμου.

Αναλογίες και διαφορές

Οι ομοιότητες με τη παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα βγάζουν μάτια. Και στις δυο χώρες το χρέος είναι προϊόν της φοροδιαφυγής και των λογιστικών χειραγωγήσεων για να χρηματοδοτηθεί η εισαγωγή του

νεοφιλελεύθερου μοντέλου. Αυτό το σχέδιο καταλήγει στην αδυναμία πληρωμής που οδηγεί στη παύση πληρωμών του χρέους είτε αυτό γίνεται φανερά είτε καλυμμένα. Πριν από μια δεκαετία, το ΔΝΤ έκανε περιοδικές επιθεωρήσεις στο Νότιο Κώνο (Αργεντινή, Ουρουγουάη, Χιλή) για να ελέγχει την οικονομία. Τα διαδοχικά δάνεια με τοκογλυφικά επιτόκια που παρουσιάζονταν ως η σωτηρία της Αργεντινής –αποτελούσαν στη πραγματικότητα μια βοήθεια στις πιστώτριες τράπεζες. Το ΔΝΤ απαιτούσε το πάγωμα των μισθών, την αύξηση των άμεσων φόρων και την ιδιωτικοποίηση των συντάξεων. Οι περικοπές των κοινωνικών δαπανών είχαν σαν συνέπεια να προκαλέσουν και πάλι το φαύλο κύκλο της πτώσης των φορολογικών εσόδων και του βαθέματος της ύφεσης. Οι ίδιοι υπάλληλοι του ΔΝΤ που συγγράφουν σήμερα το μνημόνιο της Ελλάδας διαχειρίζονταν τότε το υπουργείο οικονομικών της Αργεντινής. Τα οικονομικά κέρδη που αποκομίζονται σήμερα κερδοσκοπώντας πάνω στο ελληνικό χρέος επιτυγχάνονταν τότε με την αγορά και πώληση αργεντινικών ομολόγων. Γινόμαστε τότε μάρτυρες του πολιτικού θεάματος ενός Κοινοβουλίου που συνερχόταν κατεπειγόντως για να εγκρίνει τη προσαρμογή. Ο παγκόσμιος τύπος κακολογούσε το πληθυσμό στολίζοντάς τον με τα ίδια επίθετα που χρησιμοποιεί σήμερα για τον ελληνικό λαό. Για να καλύψουν το παρασιτισμό των χρηματιστών, οι εφημερίδες ταύτιζαν τους Αργεντινούς με τη τεμπελιά, την ανευθυνότητα και τη διαφθορά. Αντί να αντικρούσουν αυτές τις συκοφαντίες, οι γειτονικές κυβερνήσεις της Λατινικής Αμερικής προσπαθούσαν να διαχωρίσουν τη θέση τους από μια χώρα που σταυρωνόταν από το ΔΝΤ. Είναι ακριβώς την ίδια στάση που υιοθετούν σήμερα οι κυβερνήσεις της Ισπανίας και της Πορτογαλίας απέναντι στην Ελλάδα. Το ΔΝΤ ασκούσε έναν εκβιασμό πάνω στην Αργεντινή στη βάση ενός διλήμματος που έμοιαζε πολύ με αυτό που επιβάλλεται στην Ελλάδα σε σχέση με το Ευρώ. Απαιτούσαν από την Αργεντινή να διαλέξει ανάμεσα σε δυο καταστροφές: είτε την υφεσιακή προσαρμογή για να συνεχίσει με την ανταλλαξιμότητα πέσο-δολαρίου είτε την υποτίμηση για να βγει από αυτό το μοντέλο. Δεν μιλούσαν ποτέ για τη τρίτη επιλογή της αναστολής της πληρωμής του χρέους και της αύξησης των φόρων που πληρώνουν οι μεγάλοι καπιταλιστές. Δίπλα σε αυτές τις ομοιότητες, υπάρχουν πάντως ορισμένες διαφορές ανάμεσα στις δυο καταστάσεις. Ενώ στην Αργεντινή, η έκρηξη του χρέους προετοιμάστηκε επί 4 χρόνια στην Ελλάδα υπήρξε ήδη μια ισχυρή προσαρμογή και μια ύφεση στη διάρκεια του πρώτου χρόνου. Οι αριθμοί του χρέους, το έλλειμμα και οι αναχρηματοδοτήσεις είναι ιδιαίτερα μεγαλύτεροι στη δεύτερη περίπτωση. Μερικοί αναλυτές υπολόγισαν ότι οι περικοπές που απαιτούνται από την Ελλάδα είναι 16 φορές μεγαλύτερες από αυτό που αποπειράθηκαν να κάνουν στην Αργεντινή. Ενώ οι πιστωτές της Αργεντινής μοιράζονταν ανάμεσα σε πολυάριθμους

κατόχους ομολόγων, εκείνοι του ελληνικού χρέους μοιράζονται ανάμεσα σε ένα μικρό αριθμό ευρωπαϊκών τραπεζών. Είναι για αυτό το λόγο που το σχέδιο διάσωσης είναι πολύ μεγαλύτερο και που το ΔΝΤ ενεργεί σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Πριν από 10 χρόνια, η κερδοσκοπία ενάντια στο αργεντίνικο νόμισμα είχε περιθωριακές επιπτώσεις πάνω στη παγκόσμια οικονομία. Αντίθετα, ο σεισμός της ελληνικής οικονομίας επηρεάζει άμεσα ένα πυλώνα του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Ενώ η αργεντίνικη κρίση επιδείνωνε ένα περιφερειακό σχέδιο σχετικά δευτερεύον (όπως ήταν το MERCOSUR), η ελληνική κρίση σπέρνει αμφιβολίες για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποτέλεσε ένα καπιταλιστικό στόχο μεγάλης εμβέλειας. Το διεθνές πλαίσιο είναι επίσης διαφορετικό. Την αργεντίνικη έκρηξη του 2001 ακολούθησαν πέντε χρόνια ανάπτυξης ενώ η ύφεση κάνει την εμφάνισή της στην Ελλάδα τη στιγμή μιας οικονομικής κρίσης που πλήττει πολύ έντονα την Ευρώπη. Η διεθνής ένταξη της νοτιοαμερικανικής οικονομίας ως μεγάλου εξαγωγέα τροφίμων διαφέρει από τη πιο περιορισμένη θέση που κατέχει η Ελλάδα σε δραστηριότητες που επικεντρώνονται στις υπηρεσίες, στο τουρισμό και στις θαλάσσιες μεταφορές.

Τα διδάγματα της Αργεντινής

Γνωρίζουμε ότι η αργεντίνικη κατάρρευση σημειώθηκε όταν ανέβηκε στην εξουσία ένας πρόεδρος (ο De la Rúa) που έκανε λόγο για αλλαγές αλλά διατήρησε την ίδια νεοφιλελεύθερη πολιτική. Για να πληρώσει το χρέος επέβαλε τη συνέχιση της ανταλλαξιμότητας που πυροδότησε τη φυγή των κεφαλαίων και τη κατάρρευση των τραπεζών. Η απόπειρα να φρενάρουν αυτή τη κατάρρευση μέσω της απαλλοτρίωσης των καταθέσεων της μεσαίας τάξης επιτάχυνε τη χρεοκοπία. Όμως το σημαντικότερο ήταν η λαϊκή αντίδραση. Αυτή η πράξη άλλαξε εντελώς τη πορεία των εξελίξεων. Σε μια χώρα με ισχυρή παράδοση κοινωνικών αγώνων γίναμε μάρτυρες ενός μαζικού ξεσηκωμού πρωτόγνωρων διαστάσεων. Για βδομάδες, μπλόκα έκοβαν τους δρόμους και οι απεργίες είχαν παραλύσει τις πόλεις. Δημιουργήθηκε μια μεγάλη κοινωνική συμμαχία στους δρόμους μεταξύ των ανέργων και της μεσαίας τάξης υπό το κοινό σύνθημα «Que se vayan todos! (Να φύγουν όλοι τους!) και επέβαλε τη πτώση της κυβέρνησης. Από εκείνη τη στιγμή και πέρα δεν ήταν πια δυνατό να αγνοηθεί η φωνή του λαού. Αυτή η εξέγερση καθόρισε όλες τις μεταγενέστερες διαδικασίες της χώρας. Μπορούμε να βγάλουμε τρία μεγάλα διδάγματα από ό,τι έγινε στην Αργεντινή. Καταρχήν, η πρωτοκαθεδρία των γενικευμένων και συνεχών αγώνων επέτρεψε να περιοριστούν οι συνέπειες της προσαρμογής. Χάρη σε αυτές τις κινητοποιήσεις μπορέσαμε, κατά τη τελευταία δεκαετία, να

ρεφάρουμε ένα μεγάλο μέρος των μισθολογικών απωλειών που είχε επιβάλει η κρίση. Η κυβέρνηση έκανε σημαντικές παραχωρήσεις, η κατάσταση της απασχόλησης βελτιώθηκε, η φτώχεια μειώθηκε και τα δημοκρατικά δικαιώματα αναπτύχθηκαν πολύ. Δεύτερο, η χρεοκοπία δεν ήταν οικιοθελής και οργανωμένη ούτε είχε προβλεφτεί αλλά αποδείχθηκε επωφελής για τη χώρα. Οι εκπρόσωποι των χρηματιστικών κύκλων έλεγαν ότι η απομόνωση θα ήταν τραγική αλλά συνέβη το εντελώς αντίθετο. Η διάρρηξη των διεθνών οικονομικών σχέσεων προσέφερε πολύ οξυγόνο στην οικονομία. Η απουσία εξωτερικών πληρωμών συνέβαλε ειδικότερα στην προώθηση της εσωτερικής ανάκαμψης. Η χρεοκοπία διευκόλυνε τη διαπραγμάτευση με τους πιστωτές επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι όταν ένα χρέος είναι υψηλό το πρόβλημα είναι των τραπεζιτών. Επιπλέον η αποσύνδεση από τη διεθνή κατάσταση προσέφερε προστασία στην αργεντίνικη οικονομία απέναντι στη παγκόσμια κρίση του 2008. Έτσι, κανείς δεν μπόρεσε να κερδοσκοπήσει ενάντια στους τίτλους ή στο νόμισμα μιας χώρας που είχε διακόψει τις σχέσεις της με τη παγκόσμια χρηματοπιστωτική δομή. Τρίτο, τα όρια της αργεντίνικης εμπειρίας είναι ιδιαίτερα ορατά. Η χώρα γνώρισε μια κατάσταση παραγωγικής κατάρρευσης που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο παρουσίασε τη στάση πληρωμών. Αυτό το μέτρο δεν είχε προμελετηθεί αλλά ήταν το αποτέλεσμα των πιέσεων της αγοράς. Το ίδιο συνέβη με τις τρομερές πληθωριστικές συνέπειες της υποτίμησης που προκάλεσε η απουσία ελέγχου των συναλλαγών, η ανοχή που επιδείχθηκε απέναντι στη φυγή των κεφαλαίων και η άρνηση εθνικοποίησης του τραπεζικού συστήματος. Διαπιστώθηκε το γεγονός ότι η μη πραγματοποίηση αυτών των ενεργειών δημιούργησε μια χαοτική κατάσταση γύρω από τη χρεοκοπία. Επίσης, η Αργεντινή δεν επωφελήθηκε από τη στάση πληρωμών για να ερευνήσει και να καταγγείλει το απεχθές χρέος. Επέλεξε το μεσοβέζικο δρόμο μιας ανταλλαγής παλιών τίτλων με νέα ομόλογα του χρέους. Αντί να έλθει σε ρήξη με το ΔΝΤ, το εξόφλησε προκαταβολικά. Η παρούσα ένταση με αυτό τον οργανισμό συνυπάρχει με τη πρόθεση να επιστρέψει στη τροχιά του Ταμείου. Το δημόσιο χρέος περιορίστηκε αλλά οι πληρωμές εξακολουθούν να υπερβαίνουν τα ποσά που αφιερώνονται στην υγεία και στην εκπαίδευση και άρχισε μια αρρωστημένη αναζήτηση εξωτερικών πιστώσεων ενώ η χώρα είναι σε θέση να αυτοχρηματοδοτηθεί μέσα από την εθνική αποταμίευση. Η χρεοκοπία δεν χρησιμοποιήθηκε επίσης για να εισαχθούν λαϊκές πολιτικές ρήξης με το νεοφιλελευθερισμό. Γίναμε λοιπόν μάρτυρες της εφαρμογής ενός μοντέλου λιγότερο χρηματιστικού και περισσότερο βιομηχανικού που ευνοεί πρωτίστως τη ντόπια καπιταλιστική τάξη. Όμως αποδείχθηκε ότι δεν υπάρχει καμιά αναγκαιότητα να υπακούμε στο ΔΝΤ και ότι η ορθόδοξη πολιτική προσαρμογής μπορεί να απορριφθεί.

Με πιο ριζοσπαστικές λύσεις, τα αποτελέσματα στο πεδίο της απασχόλησης και των μισθών θα ήταν πολύ καλύτερα για το λαό.

Περιφερειακές συγκρίσεις

Αυτά τα συμπεράσματα μπορούν να επεκταθούν σε όλες τις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας που υφίστανται την ίδια κατάσταση που είχε υποστεί η Αργεντινή στις δεκαετίες 1980 και 1990. Αυτές οι δυο περιφερειακές περιοχές υπέστησαν με ιδιαίτερα έντονο τρόπο τον αντίκτυπο των καπιταλιστικών κρίσεων. Το χρέος άρχισε να καλπάζει στις δυο ζώνες με εξαιρετικά παρόμοιους μηχανισμούς. Είχαμε ένα πλεόνασμα ρευστότητας στα κέντρα, που θεώρησαν σκόπιμο να τοποθετήσουν αυτό το ρευστό στις εξαρτημένες οικονομίες προκειμένου να εξασφαλίσουν εξαγωγικές διεξόδους στις βορειοαμερικανικές εταιρίες και στις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Η Λατινική Αμερική έγινε έτσι αποδέκτης των κεφαλαίων των τραπεζών των ΗΠΑ που υπεραφθονούσαν και αγόρασε προϊόντα των επιχειρήσεων των ΗΠΑ. Η Νότια Ευρώπη εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση για να μετατραπεί σε ένα πελάτη δέσμιος των γερμανικών ή γαλλικών επιχειρήσεων. Η κρίση προκάλεσε επίσης παρόμοιους μηχανισμούς προσαρμογής. Τα Κράτη επωμίζονται την αφερέγγυότητα των μεγάλων ιδιωτικών χρεωστών ενώ οι λαοί φορτώνονται τις συνέπειές τους προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιβίωση των μεγάλων πιστωτών. Υποχρεώνουν τις μικρές χώρες όπως την Ισλανδία να πληρώσουν στις ξένες τράπεζες το ίδιο τίμημα όπως η Ουρουγουάη, η Βολιβία ή ο Ισημερινός στη Λατινική Αμερική. Το χειρουργείο που έκανε το ΔΝΤ στη Βενεζουέλα ή στο Περού επιβάλλεται σήμερα στις ευάλωτες οικονομίες της Πορτογαλίας ή της Ιρλανδίας. Σε όλη την Ευρώπη γινόμαστε εξάλλου μάρτυρες του ίδιου συναγωνισμού στον οποίο επιδίδονται οι συντηρητικές ή σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις για να δουν ποια καταστρέφει πιο γρήγορα τις κοινωνικές κατακτήσεις. Η Νέα Ήπειρος υπέστη πολλά χρόνια υψηλού πληθωρισμού ενώ στην Ευρώπη επιβάλλεται μια πολύ απότομη αντιπληθωριστική στροφή. Οι Ηνωμένες Πολιτείες διηύθυναν την αναδιάρθρωση των οικονομικών της περιοχής με μια κάποια αυτοκρατορική απόσταση αλλά η Γερμανία και η Γαλλία έχουν λιγότερη νομιμότητα για να επιβάλουν την ίδια πολιτική καθώς αυτές οι χώρες δραστηριοποιούνται στην ίδια διαδικασία ενσωμάτωσης με τα έθνη που πλήττονται από τη προσαρμογή. Με δεδομένο ότι η Λατινική Αμερική έχει ήδη υποστεί μια επιδρομή κατά των τραπεζών της, κλεισίματα επιχειρήσεων καθώς και μια υποτίμηση της εργατικής της δύναμης, αντιμετωπίζει σήμερα μια πιο ήπια συγκυρία. Αντίθετα, η Ευρώπη βρίσκεται στο επίκεντρο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής καταιγίδας. Αυτές οι διαφορές στον εντοπισμό της κρίσης υπακούουν επίσης στο

ρόλο που παίζει η Λατινική Αμερική ως προμηθεύτρια πρώτων υλών. Οι τιμές αυτών των προϊόντων παρέμειναν υψηλές εξαιτίας της συνεχούς κινεζικής ζήτησης. Αντί να ακολουθήσει το δρόμο του ασιατικού εκβιομηχανισμού, η περιοχή εξάγει ορυκτά, τρόφιμα, ενέργεια και γίνεται όλο και πιο ευάλωτη. Ωστόσο, στη παρούσα συγκυρία, έχει στη διάθεσή της το οξυγόνο που δεν διαθέτει η Νότια Ευρώπη.

Αντιστάσεις και προγράμματα

Οι δυο περιοχές αντιμετωπίζουν –με διαφορετικούς ρυθμούς και συγκυρίες- τον ίδιο εχθρό, το ΔΝΤ. Πριν από ένα χρόνο, λέγανε ότι το ΔΝΤ είχε χάσει το κύρος του, ότι δεν θα έπαιζε πια κεντρικό ρόλο και θα μεταρρυθμιζόταν για να εφαρμόσει πιο ανεκτές πολιτικές. Όμως, είναι το αντίθετο που συνέβη. Το G20 επανέφερε στη ζωή το ΔΝΤ και σήμερα είναι το ίδιο ΔΝΤ που βασιλεύει με τις ίδιες προσαρμογές όπως στο παρελθόν. Σε αυτή τη δράση, οι εξωτερικοί οικονομικοί εκπρόσωποι ενεργούν από κοινού με τις τοπικές άρχουσες τάξεις όπως το αποδεικνύει η συμμετοχή των κυβερνήσεων του Μεξικού, της Βραζιλίας, της Αργεντινής στο G20. Αντί να προωθούν την αντικατάσταση του ΔΝΤ από ένα νέο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, προσπαθούν να πετύχουν μια καλύτερη εκπροσώπηση στη διεύθυνση του Ταμείου και διατηρούν αυταπάτες όσον αφορά τη μεταρρύθμιση αυτού του θεσμού. Η συνέχεια των πολιτικών προσαρμογής επαληθεύεται ειδικότερα στο Μεξικό και στη Κεντρική Αμερική όπου το ΔΝΤ συνεχίζει να επιβάλλει συνθήκες ελεύθερου εμπορίου και πολιτικές στρατικοποίησης. Οι κύριες εστίες αντίστασης βρίσκονται στη Νότια Αμερική και οι νεοφιλελεύθερες επιθέσεις φρενάρισαν στη Βολιβία, στον Ισημερινό και στη Βενεζουέλα. Δεν είναι μόνο ότι απέτυχαν πολλά πραξικοπήματα αλλά και ότι οι προοδευτικές κυβερνήσεις που αντιμάχονται τις άρχουσες τάξεις κινητοποιούν τις λαϊκές μάζες και προτείνουν μια κάποια αναδιανομή του εισοδήματος. Οι λατινοαμερικάνικες εμπειρίες είναι σημαντικές για το ευρωπαϊκό κοινωνικό κίνημα εξαιτίας των προτάσεων που έβαλαν στην ημερήσια διάταξή τους την αντίσταση στο ΔΝΤ. Στο Νέο Κόσμο συζητήσαμε πολύ πώς να αναστείλουμε τις πληρωμές του χρέους και σε πολλές χώρες υπήρξαν μορατόριουμ. Όπως αυτά τα μέτρα ήταν μεταβατικά, δεν κατάφεραν να γεννήσουν μια εναλλακτική λύση. Σε πολλές περιπτώσεις προσανατολίστηκαν και προς τον έλεγχο του χρέους και στον Ισημερινό δημιουργήθηκε μια Επιτροπή ελέγχου (audit) που κατέδειξε τον για πολλούς λόγους άνομο χαρακτήρα τμημάτων του χρέους. Αυτή η αποκάλυψη δεν μεταφράστηκε πάντως άμεσα στην επαναδιαπραγμάτευση των συμβάσεων. Εκτιμήθηκε επίσης στη περιοχή η ανάγκη εθνικοποίησης των τραπεζών και υπήρξαν ορισμένες σχετικές εμπειρίες στη Βενεζουέλα. Ωστόσο, η πληρωμή αποζημιώσεων προκαλεί

πολλά ερωτηματικά ως προς το τελικό αποτέλεσμα αυτών των μεταβιβάσεων. Όταν η κρίση είχε φτάσει στο αποκορύφωμά της, αναλύθηκε επίσης η δυνατότητα να δημιουργηθεί μια «Λέσχη Δανειοληπτών» για να συντονίσει κοινές δράσεις απέναντι στους πιστωτές και τον εκπρόσωπό τους στο ΔΝΤ. Αυτή η πρωτοβουλία τελικά δεν συγκεκριμενοποιήθηκε και κάθε χώρα συνέχισε να διαπραγματεύεται για λογαριασμό της. Από αυτές τις πολλαπλές προτάσεις βγήκαν και άλλα αποτελέσματα. Τα πρώτα βήματα για τη δημιουργία μιας τράπεζας του Νότου αποτελούν ένα παράδειγμα αυτών των συνεπειών. Η βραζιλιάνικη αστική τάξη που δεν επιθυμεί να μοιραστεί την οικονομική της πρωτοκαθεδρία στη περιοχή αντιτίθεται σε αυτή τη πρωτοβουλία. Όμως, το σχέδιο διατηρείται και θα έπρεπε να επιτρέψει τη δημιουργία ενός ταμείου οικονομικής σταθεροποίησης και ένα ενδεχόμενο νόμισμα της περιοχής. Με τη κρίση του χρέους στην Ευρώπη, όλες αυτές οι ιδέες ξαναγίνονται επίκαιρες και μπορεί να αποδειχθούν αποφασιστικής σημασίας για την Ελλάδα.

Αντικαπιταλιστικό σχέδιο

Το πρόβλημα του χρέους έχει σήμερα μια παγκόσμια διάσταση. Για πρώτη φορά, επηρεάζει σημαντικά τις αναπτυγμένες οικονομίες καθώς η διάσωση των τραπεζών έσπρωξε το αμερικανικό δημόσιο χρέος σε εντελώς πρωτόγνωρα επίπεδα. Το δημόσιο χρέος της Ιαπωνίας έφτασε επίσης σε ένα μη διαχειρίσιμο επίπεδο και το φορολογικό έλλειμμα των κυριότερων ευρωπαϊκών δυνάμεων ξεπερνάει την ανισορροπία πολλών χωρών του Τρίτου Κόσμου. Στις χώρες του Κέντρου, ρίχνουν το φταίξιμο στους φτωχούς ξεχνώντας ότι οι συνάψεις χρεών και υποθηκεύσεων ήταν ο μοναδικός πόρος που διέθεταν οι εργαζόμενοι για να βγουν από τη κρίση. Η διάσωση των τραπεζών των χωρών του Βορρά είναι διπλά σκανδαλώδης επειδή αυτές οι οντότητες προκάλεσαν επίσης και τη διεθνή μόλυνση των τοξικών ομολόγων. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της οικονομίας εξηγεί την επίσης παγκόσμια διάσταση της παρούσας κρίσης. Το χρέος αφορά πολλές χώρες καθώς οι συνέπειες της κρίσης μετατοπίζονται από τη μια περιοχή στην άλλη. Είναι για αυτό το λόγο που η άμεση μάχη ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό είναι μια πάλη για να ξεριζώσουμε το καπιταλισμό και να προχωρήσουμε προς το σοσιαλισμό. Αρχίζουμε να διακρίνουμε ορισμένα ενθαρρυντικά σημάδια στη Λατινική Αμερική. Η Βολιβία οργάνωσε πρόσφατα μια κλιμακική συνάντηση κορυφής για να καταγγείλει το καπιταλιστικό χαρακτήρα των οικολογικών ανισορροπιών του πλανήτη. Στη Βενεζουέλα, πληθαίνουν οι συζητήσεις για τις μορφές εργατικού και κοινωνικού ελέγχου στα εργοστάσια και στις πόλεις. Στη Κούβα, συζητάνε το πώς θα ανανεώσουν το σοσιαλισμό με περισσότερη δημοκρατία και χωρίς να χάσουν αυτά

που κατακτήθηκαν. Η δημιουργία της ALBA (Μπολιβαριανή Εναλλακτική για τις Αμερικές) θα μπορούσε να συμβάλει σε αυτούς τους στόχους στο μέτρο που προωθεί αυτά τα πρότυπα αντιιμπεριαλιστικής συνεργασίας και αλληλεγγύης. Όμως, η μεγάλη πρόκληση είναι να ξεπεράσουμε τον τοπικισμό και να ανακτήσουμε το διεθνισμό. Η μεγάλη σημερινή πρόκληση είναι να φτάσουμε σε ένα αντικαπιταλιστικό συντονισμό της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής ώστε να μοιραστούμε τους αγώνες και τις εμπειρίες.

** Αργεντίνος οικονομολόγος, ερευνητής, καθηγητής. Μέλος των Αριστερών Οικονομολόγων (EDI) και της CADTM. Η ιστοσελίδα του είναι www.lahaine.org/katz*